

לקט אמרות
חז"ל, רעיונות,
עובדות והנהגות
מגדולי ישראל,
על מדות טובות
שצביאות
לאהבת הזולת,
הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
© אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס
בלי רשות בכתב

איש לרעהו

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל
רח' אבן עזרא 2 ירושלים 92424 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש כב חשון תשע"א שבת - ירושלים 4:17 תלאביב 4:32 חיפה 4:22 מוצ"ש - ירושלים 5:29 תלאביב 5:31 חיפה 5:29 ר"ת 6:08

פרשת היי-שרה

בכיה ומספר על המת

מצוה לבכות על אדם כשר שמת, ולהספידו כראוי!

נלמד מהפסוק: "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה" (פרק כג-ב)

וכתב רבי אלעזר אזכרי זצ"ל (בספר חרדים פ"ד): מצוה לספוד על אדם כשר שמת שנאמר "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה". וזה בכלל גמילות חסדים. ואמרו המתעצל בהספדו של אדם כשר ראוי לקוברו בחייו. והביאו ראיה מן המקרא, והרעב שהיה בימי דוד שלוש שנים, שהיה לסיבת עוון שלא הספידו לשאול כהלכה. וכן מצוה לבכות על אדם כשר, כמו שנאמר: "ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'". וכתוב "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה".

בשו"ע (יו"ד סי' דמ"ש) נפסק: "מצוה גדולה להספיד על המת כראוי". ונלמד מהפסוק בפרשתינו "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה". ואמנם הרמב"ם כתב שהיא מצות עשה מדרבנן ונכללה במצות "ואהבת לרעך כמוך".

ונסתפקו חז"ל בגמרא (סנהדרין מו:): האם הספד הוא משום כבוד החיים [קרובי המת] או משום כבוד המת? ונפק"מ באופן שציוה המת שלא יספידוהו, אם הוא משום כבוד המת שומעין לו, שמחל על כבודו. אך אם הוא משום כבוד החיים אין שומעין לו. [אף שבדרך כלל מצוה לקיים דברי המת] ועוד נפק"מ: האם להוציא ממון מהיורשים לשכר המספידים, שאם זה משום כבוד המת כופין אותם לתת, אך אם זה משום כבודם, יכולים לעכב.

ולהלכה נפסק שההספד משום "יקרא דשכבי" [=כבוד המת] וראיה לכך ממה שאמרו: סימן יפה למת אם נפרעין ממנו לאחר מיתה [שאז יש לו כפרה] וכגון: שלא נספד ולא נקבר [כפי הראוי לו] או שחיה גורתו, או שהיו גשמים מזלפיין על מטתו, וזה סימן יפה למת.

ומכאן ראיה שההספד הוא משום כבודו של מת, שאם לא כן, אלא מכבוד החי, מדוע באופן זה שלא נספד יש לו כפרה, הרי בלאו הכי אין ההספד לכבודו. אלא מכאן שהוא מכבוד המת.

ולכאורה תמוה: מדוע לא הביאה הגמרא ראיה שהספד הוא משום "יקרא דשכבי" מהמבואר בגמרא (יבמות עח:): שבני ישראל נענשו על שלא ספדו את שאול כהלכה. ומכאן ראיה שהוא "יקרא דשכבי" שאם זה משום כבוד החיים הרי מחלו על כבודו ומדוע נענשו?

שאלה זו הקשו התוספות, ותירצו, שבמלך יש דין מיוחד שאם אינו נספד כהלכה הרי זה לו בזיון ועל כך נענשו. לפי תרוץ זה מיישב המהרש"א גם את שאמרו חז"ל בגמרא (שבת קה:): שרגש החר על ישראל להורגן מחמת שלא הספידו את יהושע. ואם זה משום כבוד החיים הרי מחלו על כבודו? אלא צ"ל שאף שהוא משום כבוד החיים, בכ"ז היה סיבה שיענשו, משום שליהושע היה דין מלך.

נסיים בקושיה חזקה שהקשה הערוך לנו על מסקנת הגמרא שההספד הוא "יקרא דשכבי" וממילא לפי"ז, מוציאים מהיורשים ממון עבור הספדין. והרי להלן (מח.) מבואר בגמרא שהמת מוחל ליורשים אפילו על בזיונו. וא"כ למה נוציא ממון מהיורשים עבור כבודו?! ונשאר בצ"ע.

"כשם שמברכין על הטובה"...
הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל סיפר על רבה של ירושלים הגאון האדר"ת זצ"ל אשר היתה לו בת שנפטרה בדמי ימיה. רח"ל. מועד ההלויה נקבע לשעה מסויימת, ואנשי ה"חברא קדישא" אשר הכירו את המרא דאתרא כאדם המקפיד ביותר על דיוק בזמן, התייצבו בשעה היעודה וביקשו לצאת להלויה.
אך הנה נכונה להם הפתעה: הרב הסתגר בחדרו וביקש לעכב לזמן-מה את ההלויה. כעבור עשרים דקות יצא האדר"ת מחדרו וניתן האות לצאת לדרך.
לימים שמעו מקורביו את פשר העיכוב, וכך אמר: נצטווינו לברך על הרעה כשם שמברכים על הטובה. ואומרת הגמרא במסכת ברכות (נט:): "מאי כשם? לקבולינהו בשמחה". כאשר באתי לברך ברכת "דיין האמת" ראיתי שחסר לי עדיין ה"כשם"...

לפיכך הסתגרתי בחדרי עד שהצלחתי לסגל לעצמי את תחושת השמחה שליוותה אותי בעת שבאה בתי לעולם. אריאז יכולתי לברך מתוך אותה תחושת שמחה את ה' אשר דנני בדין אמת.

יל"ט - אמונה

חסד של אמת

מצוה לגמול חסד עם המתים ולטפל בצרכי קבורתם!

נלמד מהפסוק: "ואקברה מתי מלפני" (פרק כג"ד) ומהפסוק "לכל באי שער עיר" (שם), וכתב רשי: שכולן בטלו ממלאכתן ובאו לגמול חסד לשרה. ועל הפסוק להלן: "ואחרי כן קבר אברה את שרה אשתו" אמרו חז"ל: הדא הוא דכתיב: "רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד" (משלי כא-כא). "צדקה" - זה אברהם שנאמר "ושמרו דרך ה' לעשות צדקה". "חסד" - שגמל חסד לשרה. (מד"ר בראשית כח"ג).

נסתפקו חז"ל בגמרא (סנהדרין מו): האם חיוב קבורת המת הוא כדי למנוע את בזיונו ובזיון משפחתו (שהכל רואים כיצד נרקב וכ"ן) או משום כפרה שמתכפר למת בזה שנקבר בתחתית ארץ. והנפקא מינה באופן שאמר קודם מיתתו שאינו רוצה שיקברוהו, אם הטעם משום בזיון אין שומעים לו [לפי שיש בזיון למשפחתו], אך אם הטעם משום כפרה, יכול לומר שאינו רוצה בכפרה ואז אין צריך לקבורו.

ומנסה הגמרא לפשוט הספק מכן שקברו את הצדיקים, את האבות הקדושים, ועוד, הרי ראייה שאין חיוב הקבורה משום כפרה שהרי הצדיקים אינם צריכים לכפרה. ודוחה הגמרא שגם צדיקים צריכים כפרה שהרי כתוב (קהלת ז"כ) "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא". [ולכאורה צ"ע ממה שאמרו (שבת נה): "ארבעה מתו בעטיו של נחש" והיינו שלא חטאו כלל ובכל זאת נקברו, משמע שאין זה משום כפרה? ואולי משום דין ערבות, יש להם שייכות לחטאים של אחרים, שעל זה צריכים כפרה, אך אין בזה די כדי להמיתם. ועדיין וצ"ע.]

הגמרא (בסנהדרין שם) דנה, מנין לומדים שמת צריך קבורה בארץ, האם אפשר ללמוד זאת מהפסוק "כי קבור תקברנו" (דברים כא"ג) או שמשם משמע בארון ולא בקרקע. ולכן צריך לכך לימוד נוסף עיי"ש.

ולכאורה צ"ע: מדוע מחפשים חז"ל ללמוד חיוב קבורה מפסוק, הרי קיימא לן שמת אסור בהנאה (שם מז): וקיימא לן (תמורה לג): שאיסורי הנאה טעונין קבורה וישנם שיטות שזהו מהתורה. א"כ בהכרח שמת שאסור בהנאה טעון קבורה?! כן הקשו האחרונים (עיי"ן שו"ת עונג יו"ט סימן צ"ה ובית האוצר ח"א כלל ח' או ת ב).

ומובא (בבית האוצר) לתרץ, דאילולא הפסוק, ורק מצד זה שאסור בהנאה, היה אפשר לטעון ולומר שמוותר לשרוף את המת, שהרי הנקברים מותרים בשריפה מן התורה [ורק משום חשש דרבנן אסור], לפיכך צריך פסוק מיוחד ללמדנו שמצוותו בקבורה דווקא ואסור לשרוף.

הרב צדק...

סיפר הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל: נודע היה הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל במלחמתו החזקה נגד הרפורמים שקראו לעמצם "משכילים". כאשר הנהיגו הללו להביל בלוויות את הנפטרים בעגלה, הוציא איסור על כך והורה להמשיך במנהג הקדום לשאת את המת בידים וללכת רגלי, וכל נפטר שיובל בעגלה, אסור להביאו לקבר ישראל ויקברוהו אצל הנכרים.

כאשר שמעו זאת המשכילים תבעו את רבי שלמה למשפט. באו אליו ראשי הקהל והתאווננו שהמצב נורא, כי השופט קבע בצו ביניים להוביל בעגלה. ואילו הרב אסור, ועתה מה יעשו אם ימות אדם, כיצד עליהם לנהוג?

השיב להם רבי שלמה: "אני מבטיח לכם שעד שהשופט לא יוציא התר חוקי כדברינו, לא ימות אף אדם מהקהל בעיר ברוד...!"

שלשה חדשים חלפו, עד שאכן בסופו של דבר נתן השופט התר חוקי, ובמשך כל אותה תקופה - כפי שהעיד רבי מאיר אריק - לא רק שלא אירעה מיתה של אדם מבוגר בעיר, אלא אפילו "נפלים" לא היו בברוד.

ואיך קרה שהשופט נתן התר חוקי לפסקו של הרב? ובכן, בעת המשפט פנה השופט ואמר לרבי שלמה: "תביא לי הוכחה מהתנ"ך שנושאים את המת דווקא בידים..." נענה רבי שלמה והשיב מיד: זה כתוב מפורש בפרשת ויחי: "וישאו את יעקב אביהם" - שהם נשארו בידים. קיבל השופט את הטענה והכריע: "צודק הרב, כך כתוב, לשאת בידים ולא בעגלה..."

שאל אביך ויגדך

ניחום אבלים

מצוה לנחם את האבל ולהפיג צערו בדברי נחמה ועידוד!

נלמד מהפסוק: "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק בנו" (פרק כה"א)

ואמרו חז"ל: "ויברך אלקים את יצחק - מכאן שהקב"ה ניחם אבלים, אף אתה נחם אבלים. ופירש רש"י: ויברך - ניחמו על אביו וברכו ברכת אבלים" (סוטה יד). כיצא בזה אמרו חז"ל: אמר רב שמואל בר נחמן: אף [הקב"ה] מראה פנים [=מנחם] לאבל, הדא הוא דכתיב (בראשית לה"ט) וירא אל יעקב עוד בבואו מפדן ארם ויברך אותו" מה ברכה ברכו? רבי יונתן אמר ברכת אבלים (בראשית רבה ח"ט)

כתב הגאון רבי משה פרנקפורט זצ"ל (בספרו שבע פתילות): ההולך לנחם את האבלים העצומים ביגון ואנחה, ומדבר על ליבם דברי ניחומים, גומל עמהם חסד, ומתדבק בעמדותיו של הקב"ה שניחם את יצחק, שנאמר (בראשית כה"א) "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק בנו" שנחמו תנחומי אבלים.

והבא בבית האבל לנחם האבלים, יאמר להם דברים של טעם, כדי שיצדיקו דין יוצרם ויקבלו תנחומי, ולא יבכו ויאנחו עליו יותר מיד. וכל המתקשה על מתו יותר מדי, על מת אחר הוא בוכה, אלא כשיעור שנתנו חכמים (מו"ק כז): שלשה ימים לבכי, שבעה ימים להספד, שלושים לתספורת. מכאן ואילך, אמר הקב"ה: אין אתם מרחמים עליו יותר ממני.

הגאון רבי יעקב קמנצקי זצ"ל ביאר פעם (בהיותו בניחום אבלים) את הקשר בין מה שאומרים "המקום ניחם אתכם" ובין המשך: "בתוך שאר אבלי ציון וירושלים" [וכן בנוסח של בקשת רפואה "בתוך שאר חולי ישראל"]. הטעם לאמירה זו משום שאין אנו יודעים אם האבל [או החולה] יש לו זכות לניחום [או לרפואה], אבל יודעים אנו שהקב"ה מטפל תמיד בטובת הרבים. על כן מצרפים אנו את צרת היחיד לצרת הרבים, ואז יכולים להיות בטוחים יותר שברכת הניחומים [או הרפואה] יתקבלו לפניו יתברך, מה שאין בטוח אם מתפללים בעד היחיד לבדו.

דברי חיזוק וניחומים

הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל היה מקפיד ללכת לבית האבל, לנחם את האבלים ולעודדם. וכך הסביר את מנהגו: "כאשר פוקד אסון את האדם, הרי שמלבד צערו, אף אמונתו נפגמת במקצת, והמנחם את האבל, מלבד שהוא מעודדו ומשתתף בצערו, הוא אף גורם לחיזוק האמונה..."

פעם נכנס רבי אריה ליהודי ששיכל בשואה את בני משפחתו, גילה הלה את מצפונו לבו לפני רבי אריה: "במה חטא בני הרך שכה אירע לו?"

קם רבי אריה מכסאו, תפס בכף ידו של זה ואמר לו: "שנו 'צדיק' וישנו 'חסיד' אולם 'קדוש' - תואר זה נתייחס אך ורק לזה שנוצח על דתו ואמונתו, ואם כן חייב אני לקום מפניך, שהרי לא קרבן אחד העלית ולא קדוש אחד לך אלא שנים..."

הוסיף רבי אריה ואמר: "כשתינוק נולד ובא לעולם, הכל צוהלים ושמחים. ואילו התינוק עצמו - בוכה. כאשר הנשמה מסתלקת מהעולם, הכל מתאבלים, ואילו הנשמה צוהלת ושמחה..."

כך המשיך רבי אריה להרעיף עליו דברים עד שחש כי הפיס את דעתו של האב השכול ונחה דעתו.

איש צדיק היה

תיקון המדות

טוב וחיוני לאדם שיעמול לתיקון ושיפור מדותיו !

נלמד מהפסוק: "ואשביעך... אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבך כי אל ארצי ואל מולדתי תלך..." (פרק כד-ג, ד) ויש לתמוה: הרי גם משפחתו של אברהם היו עובדי אלילים, ובמה טובים המה מן הכנענים? מתרץ הגאון רבי אברהם מסוכוטשוב זצ"ל (בעל אבני נזר): שונים הם הכנענים, אשר מלבד היותם עובדי אלילים, היו גם מושחתים במדות ובמוסר [= "תועבת ארץ כנען"]. ושחיתות במדות עוברת בתורשה לבנים. לפיכך שלל אברהם אבינו מכל וכל לקחת אשה ליצחק מבנות הכנעני המושחת במדות, לא כן אלו שמארץ מולדתו של אברהם, אף שמושחתים בדעות והיו עובדי ע"ז אך שחיתות כזו אינה עוברת בתורשה לבנים.

אומרים חז"ל (ברכות סג): "אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה". כך ביאר זאת החזון איש (בקובץ אגרות ח"א ג): "המיתה שבכאן הוא הנטיה מפשוטו של החיים לעומקו של החיים, לתוך תוכו של החיים. כל שהאדם מרבה בשבירת המדות מרבה חיים, כי שבירת המדות היא הריגת החיים השטחיים, ומיתה של היצר הממלא כל הגוף, הוא החיים המוליך בדרכה של תורה... ואמנם מיתה זו תחיה בעליה ודברי תורה מתקיימים בידו".

לדעת החזון איש (בספרו **אמונה ובטחון פ"ד יד**), "תיקון המדות" אינו צריך להכניס את האדם ל"לחץ" ובוודאי לא לדאגה ולדכאון, כאילו הוא צריך לחיות עכשיו חיי צער ובמלחמה מתמדת נגד הנאות הגוף והנפש, כי אדם יכול לתקן את מדותיו בגישה נכונה, כזו שתסב לו רק שלווה ואושר. ואלו דבריו:

"כי אמנם אין תיקון המדות שולל מהאדם אהבת עצמו, כי מציאות הנטיות לכבוד ולעונג היא מציאות חיובית בהרכב המכונה של זה החי הנקרא אדם, ואין שלילת הנטיות האלה בנין בנפש אדם, אלא סתירת היותו! המוסר אומר לאדם: אהוב את עצמך ורכוש כבוד! אבל דע לך מה אשרך עלי חלד, ומה כבודך, אין כבוד אלא תורה! אין כבוד אלא ענוה! אין כבוד אלא עזיבת הכבוד! אין אושר רק להשתחרר מנטיות טבעיות, ולהיות נכנע לה' ולתורתו - תכלית החיים בעולם הזה ובעולם הבא". עכ"ל.

ואמנם צריך לדעת שלא קל לשרש את טבעו הרע מעיקרו, וכפי שמוצאים בפרשה שתכונות ומדות רעות עוברים בתורשה, מה שמוכיח כמה שורשם חזק ועמוק. וידוע מה שאמר הגה"צ **רבי ישראל סלנטר** זצ"ל כי לעקור או לתקן מדה אחת כראוי, קשה יותר מלימוד כל הש"ס.

עם זאת כתב (בספר **אור ישראל**): "אל יאמר אדם את אשר עשה האלוקים אין לשנות, והוא יתברך הטביע בי כח הרע ואיך אקוה לעוקרו מהשורש, לא כן הדבר, שכן כוחות האדם ברי כבישה... כאשר עיינו רואות בטבע בעלי חיים אשר האדם רב חילו לכובשם במאסר רצונו לבל ירעו ובל ישחיתו. כן האדם בעצמו, יש לאל ידו לכבוש טבעו הרע לבל יצא לפעולה, וגם לשנות טבעו לטוב על ידי הלימוד וההרגל, כדברי חז"ל (אדם דא) "איזהו גיבור הכובש את יצרו", ומסיים רבי ישראל: "זהו כל האדם לשרש מלבבו כל תכונה ומידה רעה".

מה נקרא "שידוך טוב"?

סיפר רבי שלמה לודניץ ז"ל: "באחת השיחות אמר לי רבינו הגרא"מ שך זצ"ל, כי גדול בתורה מוכרח להיות בעל מידות טובות. הבעתי בפניו את חוסר הבנתי: אני מבין שגדול בתורה צריך 'ראש חזק', שכל מעמיק, להיות בעל הבנה, מתמיד, בעל זכרון, הוא גם צריך להיות חכם, כל זה הכרחי כדי להיות גדול בתורה. אך מידות טובות, אמנם הן דבר יפה ומועיל, אך כיצד קשורות הן לגדלות בתורה?

"**השיב** לי הרב שך: "איני זוכר כרגע, אבל אם אני אומר, תוכל לסמוך עלי שיש לי מקור לכך. אדרבה, אם יש לך דעה אחרת, תזכיר לי אחד מגדולי התורה שאינו בעל מידות טובות..."

"**הרהרתי** מספר דקות, אך הוא הפסקני: "חבל לך לחשוב, אתה לא תמצא. הדבר הזה לא יתכן. מי שאינו בעל מידות - לא יגיע לעולם להיות גדול בתורה".

פעם סיפר אחד מבאי ביתו להגרא"מ שך, על הצעת שידוך מעולה שהוצעה לבתו. השואל עמד ומנה את כל המעלות שיש בבחור: למדן גדול, מחדש נפלא, הורים מיוחסים שבמיוחסים, מצב כלכלי מצוין וכל כיוצא בזה. לדעתו - טען אותו אדם - שידוך טוב מזה כמעט לא ניתן למצוא, ולפיכך ביקש את ברכתו של הרב שך לשידוך.

"**יש** לי שאלה" - אמר לו הרב שך - "לאחר שביררת עליו, ואתה יודע את כל המעלות של אותו בחור, האם ביררת שהוא יהיה גם בעל טוב שיש לו מדות טובות? אם הפרט הזה חסר, אין זה שידוך טוב, למרות כל המעלות..." **במחיצתם**

כבוד הזולת

לשמור על כבוד הזולת באשר הוא !

נלמד מהפסוק: "ותמהר ותער כדה אל השוקת ותריך עוד אל הבאר לשאוב" (פרק כד-כ)

וכתב השל"ה הק': ראה והתבונן בחכמת המוסר שהיה לרבקה לנהוג כבוד הבריות, כי מתחילה שתה אליעזר ונשארו מים בכדה, ולא ידעה רבקה מה לעשות: אם תתן המים הנותרים לגמלים, יראה כאילו משהו הבהמה לאדם, להשקותם מכלי אחד. ואם תשפוך המים הנותרים לחוץ, הוא גם כן העדר כבוד להיות יתרת המים נידונין כשופכין. לכן התחכמה לרוץ, ומכח הריצה עשתה כאילו נפל הכד מאיליו ונשפך, ואז מלאה אותו מים. ובזה נשארו אליעזר בכבודו. (תוכחת מוסר)

יסוד כבוד הבריות נעוץ במדת ה"דרך ארץ שקדמה לתורה" - היה אומר הגה"צ רבי משה שמעון ויינטרוב זצ"ל בשיחותיו - הנה אליעזר עבד אברהם שינה בדיבורו מפני הדרך ארץ, בעוד שבבקשתו מהקב"ה אמר שייבקש מהנערה "הטי נא כדך ואשתה", לא כן ביקש מרבקה, אלא פנה אליה בלשון "הגמייני נא מעט מים", אין זה דרך ארץ לומר הטי נא כדך ואשתה, אלא "הגמייני נא מעט מים" - רק כדי גמיעה אחת, אפילו רק כדי להרטיב את הפה.

מוסיף רבי משה שמעון: אדם שיש לו קצת כבוד כלפי עצמו, מתנהג בדרך ארץ. הוא, למשל, לא אוכל כבהמה ולא נעשה דוגמתה... רק אז הוא בגדר "אדם" ולאדם אפשר לתת תורה "דרך ארץ קדמה לתורה" כי רק ע"י הדרך ארץ נעשה אדם. ו"איזהו מכובד? המכבד את הבריות"

וכבר מבואר בגמרא (ברכות כח): ששמירת כבוד הזולת הוא היסוד לכל המצוות שבין אדם לחברו כפי שמספרים חז"ל על רבי אליעזר שחלה ונכנסו תלמידיו לבקרו. "אמרו לו: רבינו, למדנו אורחות חיים ונזכה בהן לחיי העולם הבא. אמר להם: הזהרו בכבוד חברכם..."

שמירת כבודו של תלמיד

זהירותו של הגאון רבי שמחה זיסל ברוידא זצ"ל בכבוד הזולת - אף אם הוא תלמיד צעיר - היתה להפליא! על כך נוכל ללמוד מתוך העובדה הבאה שסופרה בפי תלמיד:

"**כאשר** באתי להתקבל לשיבה ועמדתי בבחינה אצל ראש הישיבה רבי שמחה זיסל, ואני עודני נער צעיר ונרגש מן הבחינה הגורלית, שאלני איזו שאלה, והשבתי כי הדבר שנוי במחלוקת ראשונים..."

מיד אורו וצהלו פניו, תוך שהוא קורא בשמחה וברוח טובה: נכון, נכון, גם התנאים היו ראשונים... זו מחלוקת תנאים... נכון, נכון..."

נסיך ממלכת התורה

בין איש לרעהו

ומי כעמך ישראל

סיפורים בני זמננו

"חדש" - אסור מן התורה / הרב נפתלי וינברג

חולים רבים לקו בזיהומים שדרדרו את מצבם עד מוות.

ביום בהיר קם "מחדש" אחד וטען: הזיהומים נגרמים כתוצאה מכך שהרופאים לא שוטפים את ידיהם לאחר כל טיפול. כתוצאה מכך מועברים חיידקים מחולה לחולה והם הגורמים לזיהומים.

הממסד התנגד לרעיון הזה! לא היה שם מי שיטען "חדש אסור מן התורה" - כי זו לא שפת הרופאים - אבל בהחלט התנגדו ל"חידוש" הזה, ובתוקף.

וכיום? איזה רופא לא יודע שחובה כפולה ומכופלת לטוֹף את הידיים לאחר כל טיפול?! או לחילופין לחבוש כפפות?

הסיפור הזה מלמד אותנו שבמקרים רבים, יותר קל ונח לחפות על חוסר הרצון להשקיע בטענה של "חדש".... אך אוי ואבוי לנו אם נשתמש ב"חדש" לצרכינו הפרטיים!

בדרך גוזמה וצחות הייתי אומר שאם אותם אנשים היו חיים לפני 3,800 שנה, הרי שכאשר אברהם אבינו היה פוגש אותם ומגלה להם יש מנהיג לבירה! הם היו משיבים לו: חדש אסור מן התורה!...!

* * *

כלפי מה הדברים אמורים?

אחד מה"חידושים" של דורנו היא הוראת גדולי ישראל שליט"א לשלב בתוכנית הלימודים של המוסדות סדר לימוד קבוע בעניינים שבין אדם לחברו. חוברות הלימוד מעניקות לילד מודעות בלתי רגילה, וכלים בסיסיים להתמודד עם נושא המידות. בנושא זה אנו נתקלים מידי פעם באנשים שטוענים באזננו "חדש אסור מן התורה". ואנו נדהמים בכל פעם מחדש: האם לחנך את ילדינו למידות טובות הוא "חדש"?!?

קוראים נכבדים אנחנו פועלים להחדיר את החוברות למערכת הלימודים במסדות החינוך. ובזאת אנו פונים אליכם, מי שבידו לסייע בקשריו, להחדרת החוברות למערכת החינוך זכות הרבים תלויה בו.

* * *

מלבד החוברות למוסדות, הפקנו חוברת בנושא חינוך שמיועדת להורים. ניגשנו לנושא לאחר שנתקלנו בזוגות צעירים רבים שמתקשים לחנך את ילדיהם בהצלחה. אין לנו נטייה "להאשים" אותם שכן כולנו חיים בדור מבולבל שמאופיין בזרמים פסולים רבים. בדור שכזה מאבדים לא פעם את החוש הטבעי של הבחנה בין טוב לרע, וכן את המינון של כמה איך ומתי.

לשם כך הוצאנו חוברת קצרה ויסודית - בהסכמת גדולי ישראל ובהכוונתם - שתעניק להורים קו חשיבה, עצות והמלצות כיצד לגדל ילדים בהצלחה.

אסונות שונים התרחשו בתקופה האחרונה, כל אחד, כששמע עליהם, סמרו שערות ראשו. כציבור, לאחר זמן קצר, אנו נוטים לאכסן את האסונות בתא זיכרונות רדום. מאידך, כפרט על כל אחד ואחד להתעורר ולא לשכוח על מה עשה ד' ככה. המטרה היא אך ורק שנתעורר - הבה נתעורר!

את החוברת להורים, ואת חוברות הלימוד למוסדות, ניתן להשיג במשרדנו: 02-5671812

לאחרונה פגשתי חבר מארה"ב, שהגיע לבקר בארץ לרגל חג הסוכות. הוא סיפר לי שהבן שלו, שמתגורר בארץ, הצטרף לזימה תורנית מסוימת והגיע להישגים מדהימים. שמע האב ושאל את עצמו: מדוע שיהודי ארה"ב לא ייהנו מהיזמה גם כן? למה נגרע?!?

כאשר חזר לארה"ב החל לשוחח עם רבנים, ראשי ישיבות ואנשים בעלי השפעה אודות היזמה, לדבריו, כל מי ששמע עליה שיבח אותה במלא פיו. אך במה שנוגע "למעשה" הוא נדחה מכאן לשם, ומשם לכאן, לך ושוב... לטענתו, אחד הרבנים אמר לו, הכל טוב ויפה אבל, השינוי הזה לא יהיה, וכי למה? מפני ש"חדש" אסור מן התורה....

הוא לא הצליח לפענח לעצמו מה מונע מהאנשים לקבל את היזמה, אותה הם עצמם כה משבחים!... בסופו של דבר אמר לו אותו רב: "חדש אסור מן התורה".

* * *

דומה שבנושא זה השתרשה טעות עמוקה.

מדוע? תמשיכו לקרוא!

בא נשאל שאלה פשוטה: מדוע 'אבות ובנים' זה לא חדש אסור מן התורה? מדוע מבחני 'דרשו' בשיבות הק' זה לא חדש? מדוע תנועת 'בית יעקב' של מרת שרה שנירר ע"ה זה לא חדש? מדוע 'הדף היומי' זה לא חדש? מדוע 'אגודת ישראל' זה לא חדש? מדוע 'העדה החרדית' זה לא חדש? מדוע 'תנועת המוסר' זה לא חדש? מדוע 'שיטת החסידות' זה לא חדש? והאם הנטייה בדור האחרון לחנך ב'ימין מקרבת' זה לא חדש?

גם בשעתו היו שטענו על כל אחד ואחד מהרשימה דלעיל שחדש אסור מן התורה, אך האמת - בראשות גדולי ישראל - הורתה את דרכה וניצחה!

על מנת להמחיש אמת פשוטה זו, היה עלינו להרחיב בפרקים ההיסטוריים של כל ה"חידושים" שמנינו לעיל. אך מאחר שהעלון איננו ספר היסטוריה נסתפק במובאה קצרצרה שממחישה את הרעיון היטב. המובאה לקוחה מהספר 'אם בישראל' שמתאר את פעליה של מרת שרה שנירר ע"ה מייסדת 'בית יעקב':

"פעם בבואה לאחת הערים, ידו בה מתנגדיה אבנים.

נענתה ואמרה:

'האבנים הללו יונחו ביסוד בנין בית ספר 'בית יעקב' בעיר זו!'"

* * *

נתאר לעצמנו שיוזמי כל השיטות היו נכנעים לטענה של חדש - איך היינו נראים כיום? האם הייתה היהדות הצרופה בכלל שורדת? וכבר התבטא אחד מגדולי ישראל "חדש" - אסור מן התורה! לצעוק על כל ניסיון לחיזוק הדת "חדש" - זה מה שאסור מן התורה.

נמצאנו למדים שהטענה של "חדש אסור מן התורה" לא נובעת תמיד מהכרעה של דעת תורה! כדי לסבר את האוזן נשתמש בדוגמא מעולם הרפואה. במשך שנים טיפלו רופאים בחולים, במרכזי רפואה עולמיים, במסירות גדולה. הם מיהרו למיטה למיטה והשקיעו את המיטב בהצלת החולים. למרות זאת, אחוזי התמותה היו גבוהים.